

Сайтът desebg.com представя **част 5** от разследването за кражбата на оригинала на Паисиевата история от българския манастир „Зограф”. Тя е извършена на 18 декември 1985 г. чрез една от най-дълго подготвяните разузнавателни операции „МАРАТОН” на Първо главно управление (ПГУ) на Държавна сигурност.

В **част 5** за първи път се разкрива при какви непригодни условия разузнаването съхранява придобитите при специални мероприятия ценни за българската култура копия от различни архиви, документи, артефакти и произведения на изкуството.

Дотук в поредицата:

[Част 1](#) – съдържа синтезирана информация за сензационните разкрития в архива на ДС, свързани с операция „МАРАТОН”.

[Част 2](#) – разказва за „откриването” на „Зограф” от комунистическата власт и ключовата роля на Александър Фол и Людмила Живкова при формирането на партийно-държавната политика към паметниците на българската култура зад граница, включително и към българския манастир в Света гора.

Част 3 – разкрива за тайните планове на ПГУ за проникване в Зографския манастир.

Част 4 – представена е историята на създаването и възхода на утвърденото през 1972 г. ново направление в ПГУ за културно-историческо разузнаване.

Разследването е част от документалната книга на журналиста **Христо Христов** „Операция МАРАТОН“, чиято **премиера е идния понеделник, 17 декември 2012 г.**

·

В своята дейност отдел 14 в ПГУ за културно-историческо разузнаване (КИР), чието гръцко направление подготвя плана за операция „МАРАТОН“ за кражбата на оригинала на Паисиевата история, се сблъсква с два основни проблема, останали нерешени до закриването на отдела през 1990-1991 г.

Първият проблем е създаването на система за оценяване на придобитите материали и реализирането им, тоест пускането им в научен оборот. През всичките години разузнаването се бои от разкриване на своите агентите и по тази причина се въздържа от обявяване на някои по-важни ценности, придобити по оперативен път. Това от своя страна до голяма степен обезсмисля цялата оперативно-агентурна дейност.

Страхът от разкриване на агентурата при реализиране на придобити от разузнаването документи

В началото на 80-те години ПГУ прави предложение за създаване на информационно-реализационно звено на КИР. Идеята е такъв център да се създаде

към Комитета за изкуство и култура (КИК), чиито щат и работа обаче да се ръководят от ПГУ. Предвидено е в него да работят предимно оперативни работници на прикритие. В строго секретното „Предложение за създаване на Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение към Комитета за култура“ се посочва:

„Досегашният начин за отчитане и реализация на получената документация не отговаря на изискванията на секретност и конспирация в работата на разузнаването. Съществуват възможности за разкриване на наши секретни източници и за злоупотреби с получените материали, за които са разходвани оперативни средства.

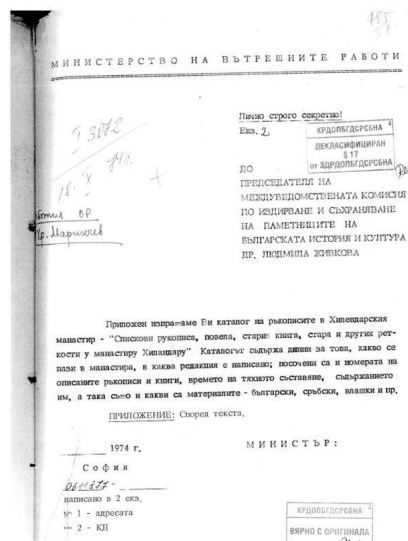
Наред с това, голяма е вероятността да се разкрият зад граница наши интереси от страна на официални български институции, които имат сходни с нашите задачи.

За да се избегнат тези опасности е необходимо да се създаде Център за историческа и културна информация с ограничено разпространение.”

Неговите основни задачи са:

- Да регистрира документацията за нашата история, придобита от чужбина по секретни канали.
- Да осигурява компетентна оценка от специалисти по тези придобити писмени и вещевени културно-исторически паметници и да подготвя информации по тях за директивните органи.
- Да изготвя предложения за тяхното най-ефективно използване от нашата историческа наука.
- Да подготвя предложения за издирването на интересни за българската историческа наука документи, въз основа на нуждите на историческите институции и на културната политика на БКП зад граница.

Написано от Христо Христов
Петък, 14 Декември 2012 16:33

„Оценката на материалите това е един от най-сложните процеси у нас, защото е свързан със сили и възможности извън състава на отдела. Оценката трябва да даде съответният компетентен специалист, който трябва да владее същевременно и езика, на който е придобит материала, а това съчетание е много трудно”, посочва в едно от многото обсъждания на проблема с ръководството на ПГУ началникът на отдел 14 полк. Георги Авджиев.

Такъв център не се създава и работата на КИР продължава по стария неефикасен начин до закриването на отдел 14 след краха на комунизма.

Стая за архивни ценности и... партийни събрания

Вторият основен проблем пред КИР е съхранението на придобитите материали. Той обаче също не намира трайно решение. Преобладаващата част от важните за историята на България документи, фотокопия и различни артефакти са натрупани в една пригодена за допотопно хранилище стая в сградата на ПГУ на ул. „Хайдушка поляна” в Красно село, в столицата. Стаята фигурира под №13 и се намира на 13-ия етаж на разузнаването. Оказва се фатална за голям брой исторически материали, за които ПГУ хвърля значителни средства и човешки ресурс, за да ги открадне.

Във въпросната стая №13 на 13-ия етаж разузнаването съхранява близо 3000 оригинални документи, 170 000 микрофилмови кадъра, около 10 движими паметници; икони, картини и други, иззети по секретен път от чужди архиви и частни лица, които не са пуснати в научно обръщение. Ето как е описано хранилището от самото разузнаване:

„Поради липса на подходящо помещение за съхраняването на специални материали – придобити писмени и веществени паметници на историята и културата от отдел 14 ПГУ-ДС, намиращи се временно на негова територия, същите се съхраняват в стая 13 на етаж 13 в наличните каси и дървени шкафове. Редът за съхраняването и ползването на тези материали е следния:

При постъпването на придобити писмени и веществени материали същите веднага се записват в специална за целта книга от технически сътрудник на отдела. След предаването и записването на материалите ползването им става само с разрешение на началника на отдела или неговия заместник, като ползвалият материала се подписва в специална за целта книга с посочване на дата и година и точно ползваните материали (страници, копия, брой, екземпляри и пр.).

Изнасянето на ценни исторически вещи от помещението става с разрешение на началника на отдела или неговия заместник и в присъствието на най-малко двама служители. Връщането на материалите след ползване се удостоверява с подпис на техническия сътрудник.

Касите и шкафовете, в които се пазят материалите се запечатват с пластелин и личен печат на отговарящия за тях технически сътрудник.

В отделна книга се вписват получените за оперативно ползване книги и други официални източници и тяхното ползване става само срещу подпис и с разрешение на началника или неговия заместник.

Забранява се ползването на хранилището за служебен кабинет. Оперативните работници на прикритие използват за работа дървена стая № 19. Когато отговарящият за материалите

Написано от Христо Христов
Петък, 14 Декември 2012 16:33

служител отсъства, се замества от специалист-машинописец.

Абсолютно се забранява пушенето в хранилището, ползване на нагревателни уреди и други каквито и да било запалителни материали. С оглед предпазването на материалите от увреждане, радиаторът в помещението се изключва. Помещението се проветрява най-малко един път дневно за регулиране на температурата. В помещението задължително се осигурява пожарогасител.

В отделни случаи помещението може да бъде използвано за провеждане на партийни събрания и служебни съвещания.

След изтичане на работното време помещението се заключва и запечатва по подходящ начин от техническия сътрудник или заместващия го. Влизането в помещението в извънработно време става само с разрешение на началника на отдела или неговия заместник в присъствието на отговорника на помещението или един оперативен работник, като се отбелязва в специална тетрадка или протокол.

Отговорният технически сътрудник се грижи за правилното съхраняване на материалите, за спазване на установения ред и прави предложения за подобряване на работата в тази насока.

В специалното помещение се включва сигналната система на дежурния на ПГУ-ДС. Влизането на външни лица в помещението е абсолютно забранено. Почистването на помещението се извършва в присъствието на отговарящия за него.”

Написано от Христо Христов
Петък, 14 Декември 2012 16:33

12

СТРОГО СЕКРЕТНО!

КРДОПБГДСРБНА
 ДЕКЛАСИФИЦИРАН
 § 17
 от ЗДРДОПБГДСРБНА

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ-ДС
гр. София
Reg. № 3709, екз. № 1
-Б. 3.87- год.

УТВЪРЖАВАН:
ЗАМ. НАЧАЛНИК ПЪРВО ГЛ. У-НИЕ-ДС,
Генерал-майор: Вл. Тодоров
София, 4. 12. 1981 година

П Р А В И Л Н И К

ОТНОСНО: Полуването на хранилището на отдел 14, ПГУ-ДС, /стая № 13, етаж 13/ на материалите, съхранявани в него

Поради липса на подходящо помещение за съхраняване на специалните материали – придобити писмени и вещественни паметници на историята и културата от отдел 14, ПГУ-ДС, намиращи се временно на неговата територия, същите се съхраняват в стая 13 на етаж 13, в наличните каси и дървени шкафи.

Резултат за съхраняването и полуването на тези материали е следният:

~1. При постъпването на придобити писмени и вещественни материали същите веднага се записват в специална за целта книга от техническия сътрудник на отдела.

След предаването и записването на материалите полуването им става само с разрешение на началника на отдела

КРДОПБГДСРБНА
 ВЯРНО С ОРГИНАЛА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ-ДС
гр. София
Reg. № 1898, екз. № 3
-Б. 3.87- год.

И Н Е Н И Е

ОТНОСНО: Строго поверителната сбирка гръцки ръкописи и движими паметници и перепективите за нейното полуване

В докладната записка на др.Фол.И точно е отразено, че ръкописите са били наводнени във фондовете на Министерството на вътрешните работи.

Сбирката от 406 гръцки ръкописи става достояние на Министерството на вътрешните работи, респективно отдел 14, ПГУ-ДС, през лятото на 1977 година. Тогава тя е пренесена от БАН на ул. "Бачо Киро" в отдел 14, ПГУ-ДС, е натоварен с нейното охраняване.

След призоваване на изричната обработка на сбирката от работна група – Аксиния Джурова, Трендафил Кръстанов и Божидар Димитров, материалите са върнати в Министерството на външните работи, където с работата по сбирката и нейната охрана е натоварен Симеон Цветков. Тук, при произишните дъждове, част от ръкописите са пострадали. По сигнал

КРДОПБГДСРБНА
 ВЯРНО С ОРГИНАЛА

СТРОГО СЕКРЕТНО!

М.В.Р.
ПЪРВО ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ-ДС
гр. София
Reg. № 1898, екз. № 3
-Б. 3.87- год.

И Н Е Н И Е

ОТНОСНО: Строго поверителната сбирка гръцки ръкописи и движими паметници и перепективите за нейното полуване

В докладната записка на др.Фол.И точно е отразено, че ръкописите са били наводнени във фондовете на Министерството на вътрешните работи.

Сбирката от 406 гръцки ръкописи става достояние на Министерството на вътрешните работи, респективно отдел 14, ПГУ-ДС, през лятото на 1977 година. Тогава тя е пренесена от БАН на ул. "Бачо Киро" в отдел 14, ПГУ-ДС, е натоварен с нейното охраняване.

След призоваване на изричната обработка на сбирката от работна група – Аксиния Джурова, Трендафил Кръстанов и Божидар Димитров, материалите са върнати в Министерството на външните работи, където с работата по сбирката и нейната охрана е натоварен Симеон Цветков. Тук, при произишните дъждове, част от ръкописите са пострадали. По сигнал

ПРЕМИИ КЪМ ЧАСТ 6